

Sygn. akt IV KK 481/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Pietruszyński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Małgorzata Gierszon

Protokolant Małgorzata Gierczak

w sprawie **P. S.**

oskarżonego o przestępstwo z art. 281 k.k. i inne

po rozpoznaniu w dniu 9 grudnia 2020 r. w Izbie Karnej na posiedzeniu

kasacji Prokuratora Generalnego wniesionej na korzyść oskarżonego od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 15 października 2018 r., sygn. akt II K (...)

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w K. do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

P. S. został oskarżony o to, że:

I. w dniu 19 kwietnia 2018 r. w K. zabrał w celu przywłaszczenia portfel o wartości 250 PLN z zawartością pieniędzy w kwocie 50 zł, o łącznej wartości strat w wysokości 300 zł na szkodę E. S., a następnie w celu utrzymania się w posiadaniu zabranej rzeczy, bezpośrednio po kradzieży, użył wobec M. A.

przemocy, polegającej na szarpaniu jej oraz pchnięciu na drzwi, tj. o przestępstwo z art. 281 k.k.;

II. w dniu 16 kwietnia 2018 r. w K. zabrał w celu przywłaszczenia pieniądze w kwocie 2500 zł na szkodę sklepu C. z siedzibą przy ul. Z. w K., tj. o przestępstwo z art. 278 § 1 k.k.;

III. w dniu 20 kwietnia 2018 r. w K. zabrał w celu przywłaszczenia pieniądze w kwocie 750 zł na szkodę firmy T. z siedzibą przy ul. S. w K., tj. o przestępstwo z art. 278 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w K., wyrokiem z dnia 15 października 2018 r., sygn. akt II K (...) uznał oskarżonego P. S. za winnego popełnienia:

1. czynu zarzucanego mu w punkcie I aktu oskarżenia, przy czym przyjął, iż czyn ten miał miejsce w dniu 20 kwietnia 2018 r., co stanowi występki z art. 281 k.k. i skazał go na karę roku pozbawienia wolności;
2. czynu zarzucanego mu w punkcie II aktu oskarżenia, stanowiącego występki z art. 278 § 1 k.k. i skazał go na karę 4 miesięcy pozbawienia wolności;
3. czynu zarzucanego mu w punkcie III aktu oskarżenia, przy czym przyjął, iż wartość zabranych w celu przywłaszczenia pieniędzy wyniosła 900 zł, co stanowi występki z art. 278 § 1 k.k. i skazał go na karę 4 miesięcy pozbawienia wolności.

Na mocy art. 85 § 1 i § 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w miejsce orzeczonych w punktach I, II i III wyroku kar pozbawienia wolności Sąd wymierzył oskarżonemu P. S. karę łączną roku pozbawienia wolności, której wykonanie, na mocy art. 69 § 1 i § 2 k.k. oraz art. 70 § 2 k.k. warunkowo zawiesił na okres próby wynoszący 3 lata. W ramach obowiązków probacyjnych, na mocy art. 72 § 1 pkt 5 k.k. zobowiązano oskarżonego w okresie próby do powstrzymywania się od nadużywania alkoholu, a na mocy art. 73 § 2 k.k. oddano go w okresie próby pod dozór kuratora. Na mocy art. 46 § 1 k.k. Sąd orzekł wobec oskarżonego środek kompensacyjny w postaci obowiązku naprawienia w całości szkody wyrządzonej przestępstwami

przypisanymi oskarżonemu w punktach I, II i III wyroku poprzez zapłatę na rzecz wskazanych w wyroku pokrzywdzonych odpowiednich kwot pieniężnych.

Wyrok ten jest obecnie prawomocny.

Z kasacją na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. wystąpił Prokurator Generalny zaskarżając wyżej opisany wyrok na korzyść oskarżonego. Skarżący zarzucił rażące i mogące mieć istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 117 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 374 § 1 k.p.k. i art. 6 k.p.k. polegające na wadliwym uznaniu, że awizowane i niepodjęte w terminie zawiadomienie oskarżonego o terminie rozprawy w dniu 15 października 2018 r., zostało mu prawidłowo doręczone i wystąpiły tym samym warunki do rozpoznania sprawy pod jego nieobecność, podczas gdy korespondencję tę wysłano na adres innej osoby o tych samych co oskarżony personaliach, nie będący adresem do doręczeń oskarżonego P. S., co w konsekwencji skutkowało przeprowadzeniem postępowania pod jego nieobecność, rażącym naruszeniem prawa oskarżonego do obrony, polegającym na uniemożliwieniu mu wzięcia udziału w rozprawie oraz poddania wydanego wyroku skazującego kontroli sądu II instancji.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu [...] w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się uzasadniona w stopniu oczywistym, co stworzyło możliwość jej uwzględnienia w całości na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Jedną z podstawowych gwarancji procesowych jest, przewidziane w art. 6 k.p.k., prawo do obrony w znaczeniu materialnym. Przejawem realizacji tego uprawnienia w postępowaniu przed Sądem meriti jest – wynikające z art. 374 § 1 k.p.k. – prawo do udziału oskarżonego w rozprawie głównej.

Należy w pełni zaaprobować pogląd wyrażony w doktrynie, że ewentualna nieobecność oskarżonego, z wyjątkami wynikającymi z art. 374 § 1 zd. 2 i art. 374 § 1a k.p.k., musi być wynikiem jego świadomej decyzji woli, a nie braku stosownej informacji czy też nawet wprowadzenia go w błąd przez organ procesowy. Pierwszoplanową rzeczą jest więc zapewnienie mu gwarancji procesowych podjęcia oraz zrealizowania rzeczywistej i świadomej decyzji woli, czy chce on wziąć udział w rozprawie (zob. P. Rogoziński, Komentarz do art. 374 Kodeksu postępowania karnego [w:] S. Steinborn [red.], J. Grajewski, P. Rogoziński, Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów, Warszawa 2016, teza 3). Warunkiem domniemania, że nieobecność oskarżonego na rozprawie wynika wyłącznie z podjętej przez niego decyzji jest dochowanie wobec oskarżonego szeregu gwarancji procesowych, realizujących w szczególności obowiązki poinformowania o dacie i miejscu rozprawy. Do gwarancji tych należą:

- 1) obowiązek pouczenia oskarżonego o treści art. 374 § 1 k.p.k., a w przypadku postępowań zainicjowanych przed 1 lipca 2015 r. – z uwzględnieniem dyspozycji art. 31 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw w zw. z art. 338 § 1a k.p.k.;
- 2) obowiązek prawidłowego zawiadomienia oskarżonego o terminie rozprawy, zgodnie z wymogami ustawy procesowej;
- 3) nieprzeprowadzenie czynności procesowej na wniosek oskarżonego, który należycie usprawiedliwił swoją nieobecność na rozprawie i złożył wniosek w tym zakresie lub jeżeli zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że niestawiennictwo oskarżonego wynikało z powodu przeszkód żywiołowych lub innych wyjątkowych przyczyn (art. 117 k.p.k.).

Tylko w razie zachowania wyżej wskazanych warunków można przyjąć (wzruszalne) domniemanie, że nieobecność oskarżonego wynika jedynie z wyrażonej przez niego woli i sąd może prowadzić rozprawę podczas jego nieobecności. Taka sama sytuacja zachodzi pomimo niespełnienia

warunków, o których mowa w pkt 1 i 2, jeżeli sąd dysponuje niebudzącym wątpliwości dowodem, że oskarżony jest pouczone o treści niniejszego artykułu oraz został zawiadomiony o terminie rozprawy. W przeciwnym razie rozprawy nie można prowadzić pod jego nieobecność i najpierw należy dopełnić zrealizowania wszystkich powyższych gwarancji (zob. P. Rogoziński, Komentarz do art. 374 k.p.k., teza 3).

Warunki te w postępowaniu toczącym się przeciwko P. S. nie zostały spełnione.

Przeprowadzona przez Sąd Najwyższy analiza materiałów postępowania wskazuje, że bezspornie przeprowadzenie rozprawy głównej w dniu 15 października 2018 r. nastąpiło pod nieobecność oskarżonego P. S.. Sąd – nie uznając obecności oskarżonego za obowiązkową – przyjął, że doszło do prawidłowego zawiadomienia oskarżonego o terminie rozprawy, w trybie określonym w art. 133 § 1 i 2 k.p.k., co miało wynikać z adnotacji poczty na przesyłce z zawiadomieniem „zwrot – nie podjęto w terminie”.

W rzeczywistości oskarżony nie został jednak prawidłowo zawiadomiony o terminie i miejscu rozprawy głównej.

W toku postępowania przygotowawczego, podczas przesłuchań w charakterze podejrzanego P. S. podawał jako adres zamieszkania i odbioru korespondencji: K., ul. H. (k. 29, k. 63 - 65). Taki też adres oskarżonego wskazano we wniesionym w tej sprawie akcie oskarżenia (k. 83-86). W dniu 5 czerwca 2018 r. zarządzono doręczenie oskarżonemu aktu oskarżenia wraz ze stosownymi pouczeniami (k. 87). Korespondencja ta skierowana na wskazany wyżej adres nie została przez adresata podjęta w terminie (k. 88). Następnie w zarządzeniu o wyznaczeniu na dzień 15 października 2018 r. rozprawy głównej wskazano, by oskarżonego P. S. zawiadomić o jej terminie „do rąk własnych (po uprzednim sprawdzeniu, czy oskarżony nie jest osadzony w AS/ZK na terenie kraju)” (k. 90). W toku realizacji tego zarządzenia uzyskano wydruk z systemu NOE - SAD. Z jego treści wynikało, że P. S. w dniu 26 czerwca 2018 r. został zwolniony z Aresztu Śledczego w

W., jako adres po zwolnieniu podał on: W. ul. T. i jest to jednocześnie jego adres zameldowania i zamieszkania (k. 89). Powyższe informacje spowodowały, że zawiadomienie o terminie rozprawy wyznaczonej na dzień 15 października 2018 r. zostało skierowane na ten właśnie adres. Korespondencja ta nie została podjęta i po dwukrotnym jej awizowaniu została zwrócona do nadawcy, tj. do Sądu.

W rzeczywistości informacja stanowiąca podstawę skierowania do oskarżonego korespondencji na adres W. ul. T. dotyczyła innej osoby, o tych samych co oskarżony personaliach, a mianowicie P. S., syna R. i E., urodzonego 16 sierpnia 1980 r. Natomiast w niniejszej sprawie oskarżonym był P. S., syn D. i A., urodzony dniu 21 kwietnia 1998 r. (k. 29).

Wysłanie zawiadomienia o rozprawie innej niż oskarżony osobie nie spełnia podstawowego warunku przeprowadzenia rozprawy głównej pod nieobecność oskarżonego, jakim jest prawidłowe poinformowanie go o jej terminie i miejscu. Wprawdzie od dnia 1 lipca 2015 r. oskarżony ma prawo, a nie obowiązek (jeżeli sprawa nie dotyczy zbrodni lub gdy przewodniczący albo sąd nie uzna jego obecności za obowiązkową) brania udziału w rozprawie (art. 374 k.p.k.), to tym niemniej, aby móc to prawo zrealizować, musi być prawidłowo zawiadomiony o jej terminie i miejscu (art. 117 § 1 k.p.k.), a gdy brak jest w tym zakresie dowodu, to czynności tej nie powinno się przeprowadzać (art. 117 § 2 k.p.k.). Dowód, o którym mowa w tym ostatnim przepisie musi przy tym bezspornie dotyczyć osoby, której dotyczy powiadomienie.

W świetle powyższych okoliczności uprawniony jest wniosek, iż P. S. nie został prawidłowo zawiadomiony o terminie rozprawy głównej zaplanowanej na dzień 15 października 2018 r., a skoro tak, to Sąd nie był również uprawniony do jej prowadzenia pod nieobecność oskarżonego. Nie dysponował bowiem właściwym dowodem potwierdzającym, że został on o tej czynności powiadomiony. Tylko wyłącznie poprawne wskazanie danych adresowych warunkuje możliwość uznania zawiadomienia za doręczone –

także wówczas, gdy nastąpi sytuacja tzw. doręczenia zastępczego, o której stanowi przepis art. 133 § 1 i 2 k.p.k. (zob. wyroki SN: z dnia 21 listopada 2017 r., III KK 424/17; z dnia 7 lipca 2016 r., V KK 187/16).

Powyższe uchybienia pozbawiły oskarżonego P. S. prawa do udziału w rozprawie, co stanowi zarazem rażące naruszenie powołanych w kasacji przepisów art. 117 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 374 § 1 k.p.k. Konsekwencją tego stało się również naruszenie wynikającego z art. 6 k.p.k. prawa oskarżonego do obrony, skoro poprzez uniemożliwienie mu osobistego uczestnictwa rozprawie, nie mógł on składać wyjaśnień, oświadczeń i wniosków, czy też poddać zapadłego wyroku kontroli instancyjnej. Ponieważ prawo stron do uczestniczenia w rozprawie jest fundamentalnym prawem demokratycznego procesu karnego, a tym samym stanowi jeden z głównych elementów rzetelnego postępowania, to niewątpliwie zaistniałe naruszenia przepisów w tym zakresie mogły mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją wyroku, który został wydany w sposób uniemożliwiający oskarżonemu podjęcie aktywnej obrony (zob. wyroki SN: z 6 lipca 2009 r., V KK 48/09, OSNwSK 2009/1/1559; z 8 grudnia 2013 r., III KK 387/13, z dnia 6 listopada 2018 r., IV KK 421/17).

Z tych wszystkich względów należało orzec jak w części dyspozytywnej wyroku.